Το σκοτεινό βασίλειο του Κακού

Πηγή: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ Σελ.: 78 Ημερομηνία έκδοσης: 21-04-2019

Επιφάνεια: 1084.01 cm² Αρθρογράφος: Κυκλοφορία: 55380

Θέματα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Το σκοτεινό βασίλειο του Κακού

Το αριστούργημα του **Ερνέστο Σάμπατο «Περί πρώων και τάφων»** εκδίδεται σε νέα μετάφραση της Κλαίτης Σωτηριάδου

ΤΟΥ **ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΒΙΣΤΩΝΙΤΗ**

ΕΡΝΕΣΤΟ ΣΑΜΠΑΤΟ
Περί πρώων και τάφων
Μετάφραση Κλαίτη Σωτηριάδου. Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2019, σελ. 683, τιμή 19,90 ευρώ

Πενήντα οκτώ χρόνια πέρασαν από την πρώτη έκδοση του *Περί πρώων και τάφων* του *Ερνέστο Σάμπατο*, που πέθανε στα εκατό του χρόνια το 2011. Κι όπως συμβαίνει με τα μεγάλα μυθιστορήματα, ο χρόνος μοιάζει σαν να μην πέρασε από πάνω του. Η φθορά δεν άφησε ανέγγιχτα ακόμα και τα κορυφαία έργα του λεγόμενου *μαγικού ρεαλισμού* και των μειζόνων εκπροσώπων του λατινοαμερικανικού *el boom* της δεκαετίας του 1960. Οχι όμως κι αυτό το μυθιστόρημα του Σάμπατο, ο οποίος είχε σοβαρές ενστάσεις για το έργο των συγγραφέων του *μαγικού ρεαλισμού*, που το θεωρούσε στείρο και επιφανειακό. Δεν είναι επομένως τυχαίο που εκτιμούσε τον Μπόρχες σαν ποιητή (όχι όμως και σαν πεζογράφο) – και πολύ περισσότερο σαν δοκιμιογράφο. Η κρίση είναι άδικη – και φυσικά ο αναγνώστης, σήμερα ειδικά, δεν χρειάζεται να την παίρνει τοις μετρητοίς –, όμως εξηγεί το σκεπτικό το οποίο κυριαρχεί στο δικό του έργο. Τόσο στα μυθιστορήματα όσο και στο πλήθος των εξαίρετων δοκιμίων του.

Ο εξοικειωμένος με το δοκιμιακό έργο του Σάμπατο δεν θα δυσκολευθεί να βρει τον δοκιμιογράφο κάτω από τον απαράμιλλο αφηγητή στο μυθιστόρημα αυτό, όπως και στα άλλα δύο πρώτης γραμμής μυθιστορήματα του ιδίου: το *Τούνελ* και το *Αββαδών ο εξολοθρευτής*. Και όσοι γνωρίζουν λίγο-πολύ τον βίο του συγγραφέα θα θαυμάσουν τον τρόπο μέσω του οποίου αυτοβιογραφείται εδώ. Το τελικό αποτέλεσμα βεβαίως είναι ένα έργο απίστευτου βάθους και γοητείας, που κρατά τον αναγνώστη πάνω στη σελίδα από την πρώτη παράγραφο ως το μελαγχολικό του τέλος.

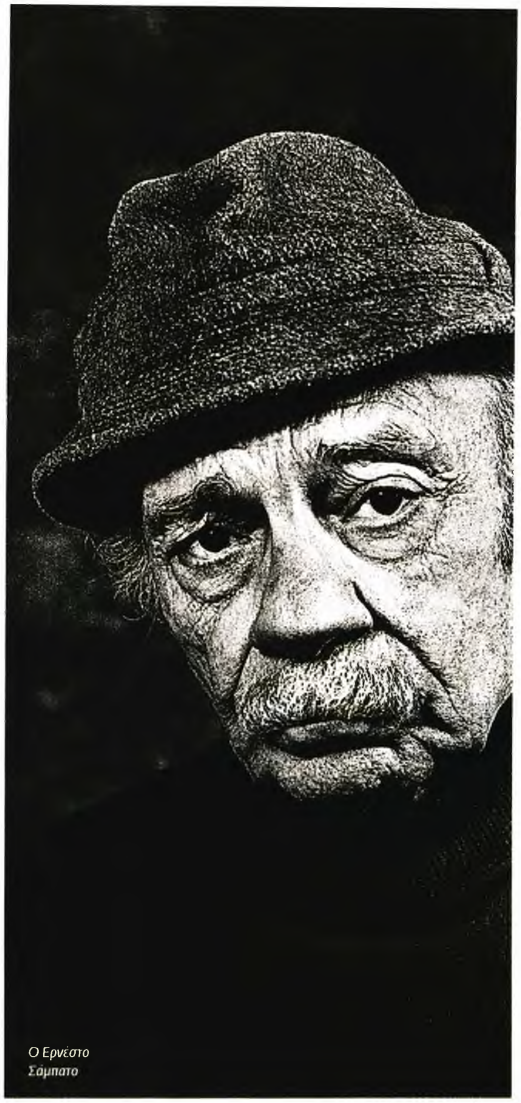
Ο Ερνέστο Σάμπατο

Τέσσερις πρωταγωνιστές

Βρισκόμαστε στα μέσα της δεκαετίας του 1950, την πρώτη περίοδο του περονισμού στην Αργεντινή, και έχουμε τέσσερις κύριους χαρακτήρες: την Αλεχάντρα (από τις πλέον έκτυπες φιγούρες), τον νεαρό Μαρτίν, έναν χρόνο μεγαλύτερο, που είναι ερωτευμένος μαζί της, τον παράφρονα πατέρα της Φερνάντο και τον Μπρούνο, που είναι φίλος και των τριών.

Αριστοτεχνικά διαπλέκονται οι ιστορίες και των τεσσάρων. Το βιβλίο χωρίζεται σε τέσσερα μέρη: *Ο δράκος και η πριγκίπισσα*, *Τα αόρατα πρόσωπα*, *Εκθεση για τους τυφλούς* και *Ενας άγνωστος θεός*.

Η Αλεχάντρα είναι η τελευταία μιας δυναστείας αργεντινών αριστοκρατών που έχει παρακμάσει. Και προτού ακόμη εισέλθουμε στην καθαυτό αφήγηση ο ευφυής συγγραφέας προτάσσει ένα μικρό κείμενο με τίτλο *Προκαταρκτική είδηση* όπου πληροφορούμαστε ότι η Αλεχάντρα σκότωσε τον πατέρα της στο υπνοδωμάτιό της με τέσσερις πυροβολισμούς, κλείδωσε το δωμάτιο και στη συνέχεια περιχύθηκε με βενζίνη και αυτοπυρπολήθηκε.

Η Σέκτα των Τυφλών

Η ιστορία αρχίζει τη μέρα που ο 18χρονος Μαρτίν γνωρίζει σε ένα πάρκο την Αλεχάντρα, έναν χρόνο μικρότερή του, και την ερωτεύεται. Εκείνη άλλοτε του λέει πως τον αγαπά κι άλλοτε τον αφήνει να αγωνιά και να αμφιβάλλει για τα αισθήματά της. Την ερωτεύεται όμως και ο 45χρονος Μπρούνο, ο οποίος πιο πριν ήταν ερωτευμένος με τη μητέρα της, Χεορχίνα. Ο Μαρτίν καταφεύγει στον Μπρούνο, που έχει τη στόφα του διανοουμένου, κι εκείνος τον παρηγορεί και τον συμβουλεύει ανάμεσα σε πολλά και για τη σχέση του με την Αλεχάντρα.

Καταλυτικός ωστόσο είναι ο ρόλος του πατέρα της, Φερναντό Βιδάλ Ολμος, που κατατρύχεται από την παρανοϊκή ιδέα ότι τον κόσμο τον κυβερνά μια Σέκτα Τυφλών και ότι ηγερία αυτής της Σέκτας είναι η κόρη του. Θα προσπαθήσει να μπει στο εσωτερικό της Σέκτας (η οποία εδώ λειτουργεί ως παρανοϊκή μεταφορά του Κάτω Κόσμου), στο σκοτεινό βασίλειο του Κακού, μια επίγεια κόλαση από την οποία δεν γλιτώνει κανείς εξ όσων επιχειρούν να περάσουν στα άδυτά της. Ο Φερνάντο γνωρίζει ότι θα πεθάνει με βίαιο τρόπο. Το λέει άλλωστε από την πρώτη ακόμα πρόταση της *Εκθεσης για τους τυφλούς*: *«Πότε άρχισε αυτό που τώρα θα τελειώσει με τη δολοφονία μου;»*.

Η μεγάλη νύχτα της ψυχής

Στο μυθιστόρημα υφέρπει και κάτι εξίσου σκοτεινό: η αιμομικτική σχέση Αλεχάντρας και Φερνάντο που δεν καταγράφεται αλλά υπονοείται – γι' αυτό και στο μότο του τρίτου μέρους, της *Εκθεσης για τους τυφλούς*, διαβάζουμε: *«Ω, θεοί του σκότους, της αιμομιξίας και του εγκλήματος / της μελαγχολίας και της αυτοκτονίας!»*. Και πραγματικά, το δεύτερο – αλλά στην ουσία κύριο – επίπεδο αυτού του περίτεχνου μυθιστορήματος το ορίζουν η αιμομιξία, το έγκλημα και η αυτοκτονία, η μεγάλη νύχτα της ψυχής όπου ενεδρεύει το Κακό. Κι αν το βασίλειο του Κακού βρίσκεται στο σκοτάδι, είναι επόμενο να το κυβερνούν οι εκ γενετής τυφλοί.

Το βιβλίο του Ερνέστο Σάμπατο είναι ένα έργο απίστευτου βάθους και γοητείας που κρατά τον αναγνώστη πάνω στη σελίδα από την πρώτη παράγραφο ως το μελαγχολικό του τέλος

Η μεταφορά είναι τεράστια κι εξωφρενική και μας θυμίζει εξ αντανακλάσεως αυτό που ο Παπαδιαμάντης χαρακτηρίζει ως *ψήλωμα του νου*. Αλλά για να οδηγηθεί εκεί ο Φερνάντο έπρεπε να προηγηθούν τα 150 χρόνια αίματος, δολοφονιών και καταστροφών από τις οποίες πέρασαν οι προηγούμενες γενιές των Ολμος – άρα και της ίδιας της χώρας. Πλήθος περιστατικών από τα χρόνια εκείνα έχουν ενσωματωθεί στην αφήγηση που έτσι λειτουργεί καλειδοσκοπικά διευρύνοντας την επικράτεια του χώρου και του χρόνου.

Η γνώση του παρελθόντος μπορεί μεν να μην αλλάξει το παρόν και να μην αποτρέπει τις καταστροφές, τα εγκλήματα και τις τραγωδίες, αλλά μας βοηθά να κατανοήσουμε το ποιόν του. Κι αυτός που θα το εκφράσει είναι ο νεαρός Μαρτίν, όταν στο τέλος, κάτω από έναν ουρανό *«διάφανο και σκληρό σαν μαύρο διαμάντι»*, θα νιώσει *«μια πάναγνη ειρήνη να μπαίνει για πρώτη φορά στη βασανισμένη του ψυχή»*.

Νομίζω ότι τον ωραιότερο χαρακτηρισμό για το *Περί πρώων και τάφων* τον έδωσε το περιοδικό «Newsweek»: *«Μαγικό, μπαρόκ, μνημειώδες, ένα φιλμ του Μπουνιουέλ πάνω σε σενάριο του Ντοστογέφσκι»*.

Το μυθιστόρημα είχε εκδοθεί και παλαιότερα, το 1986, από τις εκδόσεις Εξάντας. Η επανέκδοσή του σε νέα μετάφραση της Κλαίτης Σωτηριάδου (από τις καλύτερες μεταφράστριές μας ισπανόφωνης λογοτεχνίας) αποδεικνύει το αυτονόητο: οι κλασικοί παραμένουν αξίες σταθερές και οι ποιότητές τους αναντικατάστατες.